

Borgarráð
Ráðhús Reykjavíkur

Umsögn um tillögu borgarstjóra um framtíðarhögun á starfsemi Borgarskjalasafns.

Á fundi menningar-, íþrótt- og tómstundaráðs 28. febrúar 2023 var lagt fram bréf skrifstofu borgarstjórnar f.h. borgarráðs dags. 21. febrúar 2023 þar sem óskað er eftir umsögn menningar-, íþrótt- og tómstundaráðs um tillögu borgarstjóra. Einnig lögð fram umsögn menningar-, íþrótt- og tómstundaráðs dags. 23. febrúar 2023 um tillögu borgarstjóra um framtíðarhögun á starfsemi Borgarskjalasafns sbr. 1. liður fundargerðar menningar-, íþrótt- og tómstundaráðs 28. febrúar 2023.

Fulltrúar Vinstri grænna og Sjálfstæðisflokksins lögðu fram breytingartillögu vegna umsagnar menningar- íþrótt- og tómstundaráðs.

Breytingartillagan var felld með fjórum atkvæðum fulltrúa Samfylkingarinnar, Pírata og Viðreisnar gegn 3 atkvæðum Vinstri grænna og Sjálfstæðisflokksins.

Tillaga að umsögn menningar-, íþrótt- og tómstundaráðs var samþykkt með fjórum atkvæðum Samfylkingar, Pírata og Viðreisnar gegn 3 atkvæðum Vinstri grænna og Sjálfstæðisflokksins.

Fulltrúar Samfylkingar, Pírata og Viðreisnar lögðu fram svohljóðandi bókun:

Meirihluti menningar-, íþrótt- og tómstundaráðs leggur áherslu á að horft sé til framtíðar varðandi varðveislu gagna og aðgengis að þeim fyrir almenning. Það samræmist ágætlega hlutverki Borgarsögusafns og Borgarbókasafns, að sinna fræðslu- og miðlunarstarfi og skapa aðstöðu fyrir íbúa til að nálgast gögn. Tillaga borgarstjóra er í góðu samræmi við áherslur samtímans á stafræna umbreytingu og varðveislu gagna og mætir að auki kröfum samtímans um hagkvæma nýtingu fjármagns umfram aðrar þær sviðsmyndir sem unnar hafa verið á framtíðarskipan Borgarskjalasafns. Tillagan kallar á gott samstarf og samninga milli Borgarsögusafns Reykjavíkur og Borgarbókasafns Reykjavíkur annars vegar og Þjóðskjalasafns hins vegar og að aðgengi sé gott að umræddum gögnum hjá Þjóðskjalasafni Íslands. Meirihlutinn áréttar eins og fram kemur í tillögu borgarstjóra að mikilvægt sé að vanda vel allan undirbúning varðandi breytt fyrirkomulag Borgarskjalasafns í góðu samstarfi við Þjóðskjalasafn Íslands þar sem tryggð verði áframhaldandi söfnun, varðveisla og miðlun gagna sem tengjast menningararfi borgarinnar og samtímagögnum sem gildi geta haft fyrir komandi kynslóðir og fræðimenn.

Fulltrúar Sjálfstæðisflokksins lögðu fram svohljóðandi bókun:

Borgarfulltrúar Sjálfstæðisflokksins í menningar-, íþrótt- og tómstundaráði leggja á það áherslu að vandað sé betur til verka í ákvarðanatöku um framtíðartilhögun

starfsemi Borgarskjalasafns Reykjavíkur. Tekið er undir með umsagnartillögu meirihluta ráðsins að mikilvægt sé að huga að samráði við hagaðila og skýrri upplýsingagjöf um þá framtíðarsýn. Einnig má taka undir að það geti samræmst ágætlega hlutverki Borgarsögusafns og Borgarbókasafns, að sinna fræðslu- og miðlunarstarfi og skapa aðstöðu fyrir íbúa til að nálgast gögn. En öll meðferð málsins í heild og flumbrugangur meirihlutaflökkana í borgarstjórn gefur tilefni til að staldra við og vinna málið betur í samráði við alla hagaðila og þá sérstaklega hvernig möguleg viðtaka Þjóðskjalasafns væri, enda skortir verulega á þá sviðsmynd. Borgarfulltrúar Sjálfstæðisflokksins telja rétt að beðið sé með umsögn menningar-, íþrótt- og tómstundaráðs þar til trúverðug lýsing komi fram á hvað felist í að færa verkefni Borgarskjalasafns til Þjóðskjalasafns og hver raunverulegur kostnaður af því hljóttist.

Fulltrúi Vinstri grænna leggur fram svohljóðandi bókun:

Fulltrúi Vinstri grænna í Menningar-, íþrótt- og tómstundaráði gagnrýnir að í umsögn ráðsins um málefni Borgarskjalasafns sé ekki fjallað efnislega um meginniðurstöður valkostagreiningar þeirrar sem fyrir liggur og framkomna tillögu borgarstjóra. Hlutverk ráðsins er að standa vörð um menningarstofnanir borgarinnar og því ber að stíga fast til jaðrar þegar til álita kemur að slá 70 ára gamla meginstofnun af nánast með pennastriki. Þó má fagna þeim áherslum sem birtast í umsögninni um mikilvægi þess að vanda undirbúning málsins og að vinna skuli það í góðu samstarfi við Þjóðskjalasafn Íslands og að hugað verði að samráði við hagaðila með skýrri upplýsingagjöf. Þetta verður vart skilið á annan hátt en sem skilaboð til borgarráðs, veikluleg þó, um að taka skref til baka og vinna málið betur. Hugmyndir um niðurlagningu Borgarskjalasafns hafa kallað fram gríðarlega hörð viðbrögð fagaðila og notenda. Má þar nefna ályktanir frá stjórn Sagnfræðingafélagsins, aðalfundi Sögufélags, Félagi héraðsskjalasafna og gagnrýni frá einstökum fræðimönnum úr háskólasamfélaginu, auk stjórnenda og starfsfólks safnsins sjálfs. Er það til marks um að ekki hafi nægilega vel tekist til um samráð og kynningu, en nú gefst færi á að bæta um betur.

Virðingarfyllst,

Eiríkur Björn Björgvinsson,

sviðsstjóri menningar- og íþróttasviðs.

Hjálagt:

Umsögn menningar-, íþrótt- og tómstundaráðs

Umsögn menningar-, íþróttar- og tómstundaráðs.

Reykjavík 23. 2. 2023

Framtíðarhögun á starfsemi Borgarskjalasafns.

Reykjavíkurborg hefur látið vinna valkostagreiningu á stöðu og framtíð Borgarskjalasafns, þar sem fram koma tillögur að framtíðarfyrirkomulagi safnsins. Valkostagreiningin var kynnt sem trúnaðarmál á 87. fundi menningar-, íþróttar- og tómstundaráðs föstudaginn 10. febrúar sl. en ráðinu hefur nú verið falið að veita umsögn um málið.

Menningar-, íþróttar- og tómstundaráð telur eðlilegt að borgaryfirvöld skoði kosti og galla á breyttri starfsemi Borgarskjalasafns Reykjavíkur, þar sem safnið stendur á ákveðnum tímamótum rétt eins og öll skjalavarsla almennt hvað varðar rafræna vistun og aðgengi. Í því efni er brýnt að tryggja örugga gagnavörslu, að grisjun sem leiðir af umbreytingu prentaðra gagna í rafræn gögn verði unnin af fagmennsku og ennfremur að hagkvæmnisjónarmiða sé gætt við umbreytinguna. Að sama skapi er afar mikilvægt að hugað sé að auknu aðgengi að gögnum, með rafrænum hætti. Í þessu felst mikil áskorun, en um leið tækifæri og framtíðarsýn. Ráðið telur mikilvægt að huga að samráði við hagaðila og skýrri upplýsingagjöf um þá framtíðarsýn.

Í greinargerð KPMG „Framtíðarfyrirkomulag Borgarskjalasafns, valkostagreining“ frá janúar 2023 er vikið stuttlega að mögulegu hlutverki Borgarsögusafns Reykjavíkur og Borgarbókasafns Reykjavíkur, varðandi fræðslu, miðlun og aðgengi að gögnum og talað um útvistun verkefna í því sambandi.

Um Borgarsögusafn segir:

Borgarsögusafn stuðlar að varðveislu menningarminja í Reykjavík með þeim hætti að borgarbúar og gestir þeirra hafi sem bestan aðgang að menningararfi borgarinnar. Hlutverk safnsins er að safna, skrásetja, varðveita og rannsaka menningarminjar sem eru einkennandi fyrir menningararf borgarinnar og miðla sögu hennar og menningu frá landnámi til samtímans.

Það er því ákveðin skörun á starfsemi Borgarskjalasafns og Borgarsögusafns. Þar er tækifæri til að skilgreina betur hlutverk hvors safns og hugsanlega ná fram betri upplifun notenda og betri nýtingu fjármuna með því að fela Borgarsögusafni að sinna fræðslu byggða á safnkosti Borgarskjalasafns.

Um Borgarbókasafn segir:

Er ekkert því til fyrirstöðu að Borgarbókasafn taki að sér hlutverk Borgarskjalasafns þegar kemur að því að skapa aðstöðu fyrir íbúa til að nálgast skjöl staðbundið. Sama á við ef Borgarskjalasafn yrði lagt niður og verkefni þess færð til Þjóðskjalasafns. Gæti slíkt falið í sér bætta þjónustu til íbúa þar sem Borgarbókasafn er með fleiri afgangslustaði en Borgarskjalasafn og Þjóðskjalasafn.

Niðurstaða

Menningar-, íþróttar- og tómstundaráð telur mikilvægt að horft sé til framtíðar varðandi varðveislu gagna og aðgengis að þeim fyrir almenning.

Það samræmist ágætlega hlutverki Borgarsögusafns og Borgarbókasafns, að sinna fræðslu- og miðlunarstarfi og skapa aðstöðu fyrir íbúa til að nálgast gögn. Brýnt er að þær hugmyndir verði mótaðar á skýran máta og viðeigandi ráðstafanir gerðar, s.s. varðandi fjármögnun, svo þær geti raungerst. Einnig þarf að tryggja gott samstarf milli Þjóðskjalasafns annars vegar og Borgarsögusafns Reykjavíkur og Borgarbókasafns Reykjavíkur hins vegar og að aðgengi sé gott að umræddum gögnum hjá Þjóðskjalasafni Íslands, með sérstökum samningum við söfn borgarinnar.

Ráðið áréttar eins og fram kemur í tillögu borgarstjóra að mikilvægt sé að vanda vel allan undirbúning varðandi breytt fyrirkomulag Borgarskjalasafns í góðu samstarfi við Þjóðskjalasafn Íslands þar sem tryggð verði áframhaldandi söfnun, varðveisla og miðlun gagna sem tengjast menningararfi borgarinnar og samtímagögnum sem gildi geta haft fyrir komandi kynslóðir og fræðimenn.

Tillaga borgarstjóra er í góðu samræmi við áherslur samtímans á stafræna umbreytingu og varðveislu gagna og mætir að auki kröfum samtímans um hagkvæma nýtingu fjármagns umfram aðrar þær sviðsmyndir sem unnar hafa verið á framtíðarskipan Borgarskjalasafns.

Breytingartillaga fulltrúa Vinstri grænna:

Reykjavíkurborg hefur látið vinna valkostagreiðingu á stöðu og framtíð Borgarskjalasafnsins sem áður hefur verið kynnt á fundi menningar-, íþrótt- og tómstundaráðs. Nú er óskað eftir umsögn ráðsins um tillögu þá sem borgarstjóri hefur lagt fram í borgarráði á grunni valkostagreiðingarinnar.

Greiðing sú sem unnin var af KPMG er um margt ágætis upphafspunktur til að ræða um málefni skjalasafnsins. Hún dregur upp góða mynd af þeim miklu áskorunum sem felast í stafrænni vegferð borgarinnar og því gríðarlega skjalamagni sem safnast hefur upp með tilheyrandi kostnaði og mun bara aukast ef ekkert verður að gert. Andspænis þessum verkefnum er ljóst að hlutverk þeirra sem stýra skjalamálum borgarinnar er stórt og mikilvægt fyrir borgina að halda þar fullu frumkvæði.

Í úttektinni er einnig fjallað um ýmis vandamál tengd reksti Borgarskjalasafns, s.s. vanfjármögnun þess, vöntun á húsnæði, óheppilega staðsetningu safnsins í skipuriti Reykjavíkur, misræmi milli stefnumótunar safnsins og borgarinnar sem og ýjað að samskiptavanda. Allt eru þetta mikilvæg úrlausnarefni sem brýnt er að takast á við frekar en að hlaupast frá vandanum.

Ekki er hægt að taka undir það meginsjónarmið sem birtist í valkostagreiðingunni að niðurlagning Borgarskjalasafns væri vandkvæðalítill aðgerð í ljósi þess að rekstur héraðsskjalasafns sé ekki lögbundin skylda á sveitarfélögum. Tvennt er sérstaklega við þetta að athuga. Í fyrsta lagi eru býsna mörg þeirra verkefna sem Reykjavíkurborg sinnir í raun valkvæð og gildir það um velflesta þá málaflokka sem falla undir starfsvið menningar-, íþrótt- og tómstundaráðs. Ráðið hlýtur því að fylgjast grannt með því hvernig standa á niðurlagningu rótgróinnar menningarstofnunar, s.s. með tilliti til vinnubragða og fordæmisgildis. Hörd gagnrýni hefur komið fram á samráðsleysi í ferlinu og ber að taka tillit til hennar.

Í öðru lagi er ekki sjálfgefið, þótt rekstur tiltekinnar starfsemi sé ekki lögbundin, að niðurlagning hennar sé hægðarleikur. Í því sambandi má vísa til reksturs minjasafna sem sveitarfélögum er ekki skylt að stofnsetja en geri þau það lúta þær stofnanir safnalögum. Í tilviki Borgarskjalasafns hefur safnið um langt árabil tekið við skjalasöfnum einstaklinga, félagasamtaka og fyrirtækja til varðveislu. Raunar hefur safnið sjálft haft frumkvæði að því að óska eftir slíkum sendingum, m.a. frá frjálsum félögum í borginni. Þessu fylgir ábyrgð en í skýrslunni er engin tilraun gerð til að leggja mat á þá beinu sem og siðferðislegu ábyrgð sem tengist þessum hluta starfseminnar. Brýnt er að fá mat á þessum þáttum sem og þeirri orðsporsáhættu sem fylgt gæti því fyrir borgina að vísa þessum skyldum frá sér.

Í valkostaúttektinni er stillt upp þremur útfærslum á skjalamálum borgarinnar. Í tveimur þeim fyrstu er ágætlega rakið hve tröllaukið verkefnið sé sem fylgir hinni metnaðarfullu stafrænu vegferð og hvaða kostnaður því kunni að fylgja. Þriðja útfærslan kýs hins vegar að galdra þann kostnað í burtu um leið og verkefninu sé kastað í kjöltu ríkisins og miða þá við ríkjandi gjaldskrá fyrir þau sveitarfélög sem nýta sér þjónustu Þjóðminjasafns. Hætt er við að hér sé verið að bera saman epli og appelsínur. Brýnt hefði verið að kanna það þjónustustig sem Þjóðskjalasafn veitir þessum sveitarfélögum í dag.

Hversu raunhæfar eru núverandi gjaldskrár miðað við þá metnaðarfullu en ófjármögnuðu
framtíðarstefnu sem Þjóðskjalasafnið hefur markað sér? Illu heilli er enga slíka úttekt á stöðu þeirra